

Dokumentation av skador inom Raä 1 och 2 i Häggdångers socken

Fastigheterna Torrom 11:1 och Lindom 3:17
Häggdångers socken, Härnösands kommun,
Västernorrlands län

Rapport 2009:2
Maria Lindeberg

Bild framsidan:
Vy från Raä 1. Foto: Peter Persson, Murberget

Murberget
Länsmuseet Västernorrland
Box 34
871 21 Härnösand
www.murberget.se

Rapport 2009:2
Kulturmiljöavdelningen
Maria Lindeberg

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning.....	6
Syfte och metod	6
Områdesbeskrivning	6
Redovisning av skadorna.....	7
Raä 1	7
Raä 2	9
Förslag till åtgärder	12
Tekniska och administrativa uppgifter	14
Källor.....	14
Bilagor.....	16
1. Kartor	17

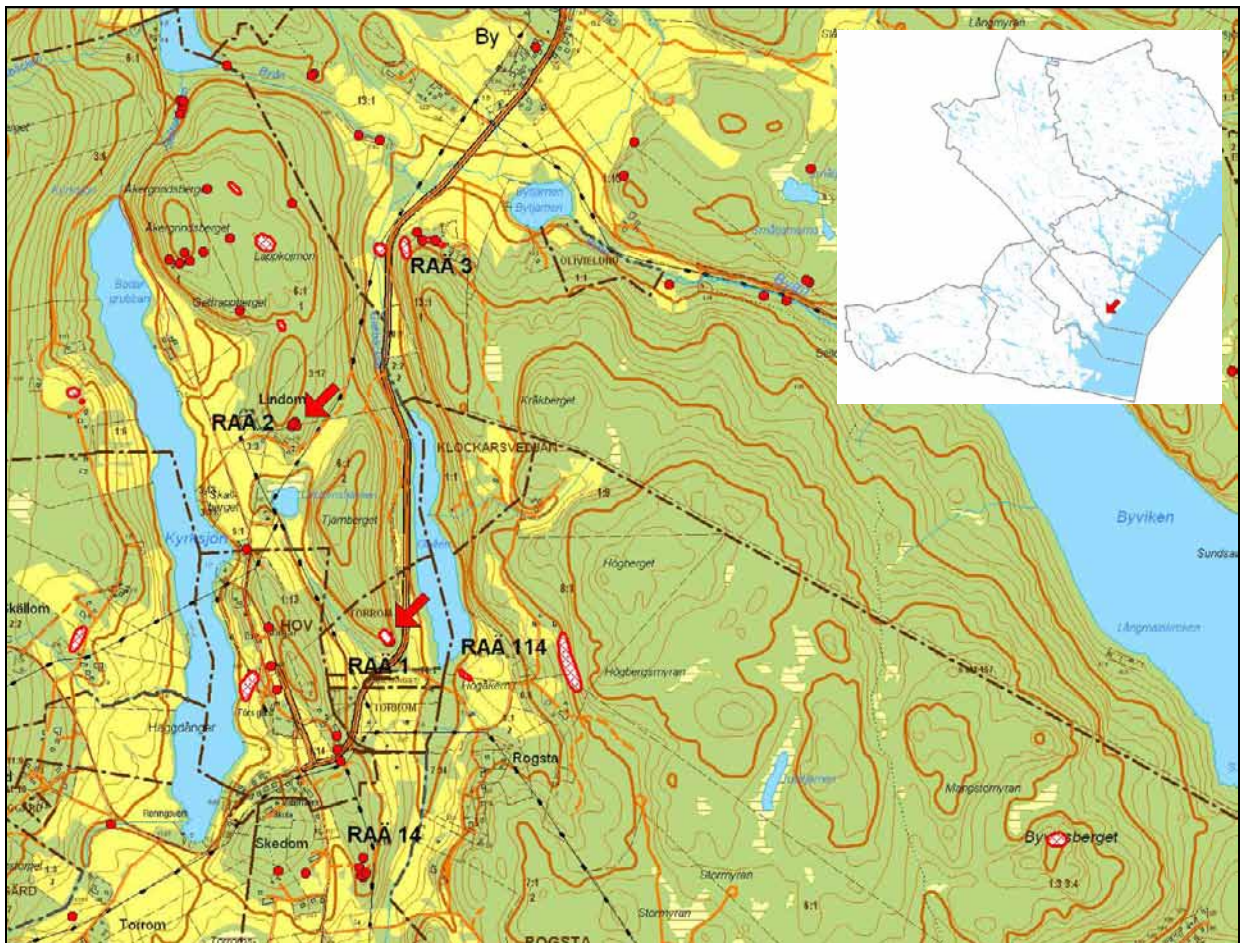

Fig. 1. Översiktskarta med RAÄ 1 och 2 markerade med röda pilar. Infälld länskarta med Häggdångers vid pilen.

Sammanfattning

Ett gravfält (RAÄ 2) och en gravgrupp (RAÄ 1) i Häggdångers socken har skadats av skogsmaskiner och markberedning. Murberget har gjort en kartering av skadorna. RAÄ 1 består av en hög och tre stensättningar samt en stenröjd yta NV om gravarna. Inom RAÄ 1 är främst den NV delen av fornlämningen skadad av markberedning. Grav 2 (den nordligaste) har skador i kanterna. Den stenröjda ytan är skadad av markberedningen och är därför svår att se.

RAÄ 2 består av fem synliga gravar (högar och stensättningar). Vid inventeringen 1962 registrerades fem gravar men vid revideringsinventeringen är bara fyra gravar upptagna. En femte grav hittades eventuellt vid denna kartering. Det är möjligt att ytterligare en grav finns, men markskadorna från skogsmaskinerna gör det svårt att avgöra utan förundersökning. Stora skador finns på fyra av gravarna samt på ytorna runt gravarna. Det är både djupa tryck- och körsador. Det finns också äldre täktsskador på två av gravarna.

Inledning

Murberget Länsmuseum Västernorrland har på uppdrag av Länsstyrelsen Västernorrlands län utfört en skadedokumentation av RAÄ 1 och 2 i Häggdångers socken. Skadorna har orsakats av skogsmaskiner och markberedning.

Syfte och metod

Syftet med karteringen är att dokumentera skadorna på fornlämningarna samt föreslå åtgärder. Gravarna och körskadorna har mätts in med totalstation som etablerats med GPS-värden. För fotografering har digitalkamera använts.

Områdesbeskrivning

Häggdånger består av ett antal byar cirka 1,5 mil söder om Härnösand ut mot havet. I anslutning till byarna finns ängar och jordbruksmark i ett kuperat landskap med dalar, berg och sjöar. En del av sjöarna kan antagligen vara gamla avsnörda havsvikar.

Fig. 2. Fotot taget från RAÄ 1, mot RAÄ 114 och byn Rogsta (åkern vid RAÄ 114 kallas också "högåkern").

Fornlämningar och gravar är kända på flera platser i Häggdånger, men endast en undersökning är gjord (ADIN). Det är ett röse på Holmen utanför Byviken, som undersöktes av Nils Johan Ekdahl 1833. Fynden utgjordes av människoben. Högar och stensättningar finns i byarna By, Skedom, Rogsta, Lindom, Sjö, Antjärn och Hov (FMIS). Här kan man se att även ortnamnen kan ha anknytning till en järnåldersbebyggelse (Persson 2001).

Avståndet mellan RAÄ 1 och RAÄ 2 är ca 750 meter. På ett avstånd av 600-700 meter från de fornlämningarna, finns även tre gravfält till; RAÄ 3, RAÄ 14 och RAÄ 114 (se fig. 1). Det kan betyda att det funnits minst fem järnåldersgårdar i området. På gården Skedom 3:1, ca 180 m från RAÄ 14 har ett gravklot med ett inristat solkors hittats.

Redovisning av skadorna

Raä 1

RAÄ 1 är beläget på en "udde" av ett berg, Tjärnberget. Platsen har ett högt och markerat läge med fin utsikt (fig. 1, 2 och framsidesbild). Gravarna ligger på rad på högsta delen av "udden". Fornlämningen består av fyra gravar, en hög och tre stensättningar samt en stenröjd yta NV om grav 2.

Området har markberetts och fornlämningen har skadats främst i N-NV delen. Det är bitvis upp till 0,4 m djupa och 0,5- 1,3 m breda fåror. Längden på fårorna varierar, vid stubbar och stenar har aggregatet hoppat. Grav 1 har en mindre skada, ca 0,4 m stor där grästorven är uppriven, grav 3 och 4 har klarat sig medan grav 2 har större skador i SV och NÖ kanterna. Groparna är där 0,1-0,25 m djupa. På grund av skadorna var det svårt att säkert bedöma gravens avgränsning åt de hållen. Den stenröjda ytan har också skadats av markberedningen, och är därför svår att se. Fornlämningen är igenvuxen med sly.

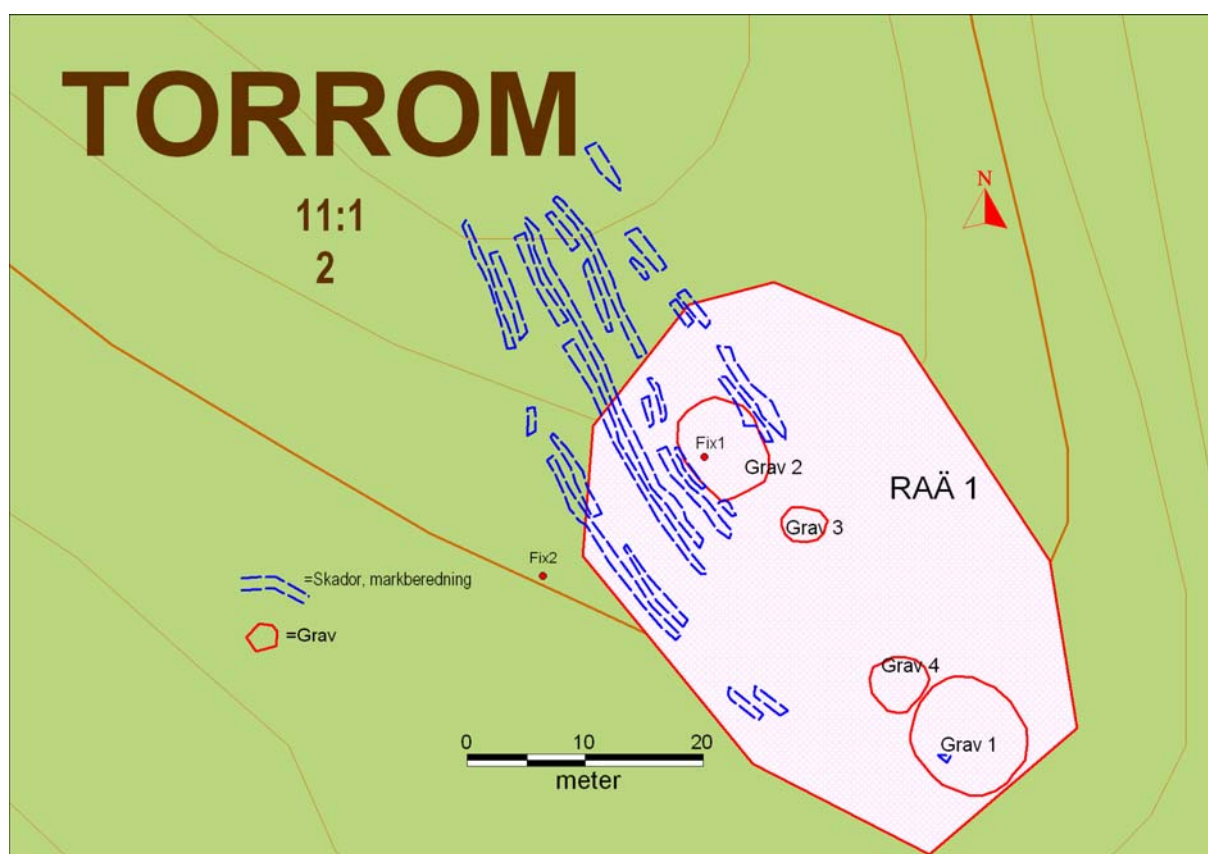

Fig. 3. Plan över RAÄ 1 med gravar och inmätta skador.

Fig. 4. RAÅ 1:1

Fig. 5. RAÅ 1:2 med del av en markskada i kanten.

Raä 2

RAÄ 2 ligger ca 750 m NV om RAÄ 1. Även RAÄ 2 ligger högt på kanten av ett berg. Gravarna ligger på en liten platå, söder om gravarna är berghällen synlig. Fornlämningen består av tre alternativt fyra högar och en stensättning. En hög (nr 5) är otydlig på grund av skadorna och är därför något osäker. I FMIS finns också bara fyra gravar registrerade, men vid besiktning av Bo Hellman 1959 och vid inventeringen 1962 nämns fem gravar. Det är troligt att graven som här mätts in som nr fem är den som observerades vid förstagångsinventeringen. Väster om gravarna finns en husgrund (ej inmätt) samt en öppen gräsbevuxen yta, delvis igenvuxen. Bo Hellman skrev 1959 att husgrunden var efter en gammal smedja.

RAÄ 2 har grova körskador både på gravarna och ytorna intill. Skogsmaskin har körts mellan och över gravarna som har fått kraftiga tryckskador. Grav 2 har körskador i sydöstra delen och direkt norr om grav 2 finns upp till 0,5 m djupa hjulspår. Grav 3 är kraftigt skadad i söder och öster. Grav 1 har körskador i NV kanten samt skador av två rotvältor i mitten. Grav 4 är den som är minst skadad, med svaga hjulspår och en mindre grop i södra kanten. Två av gravarna har också skadats av äldre tåktverksamhet och grav 1, 2 och 5 har skador av rotvältor/välta stubbar. Inom fornlämningen ligger även rishögar efter avverkningen.

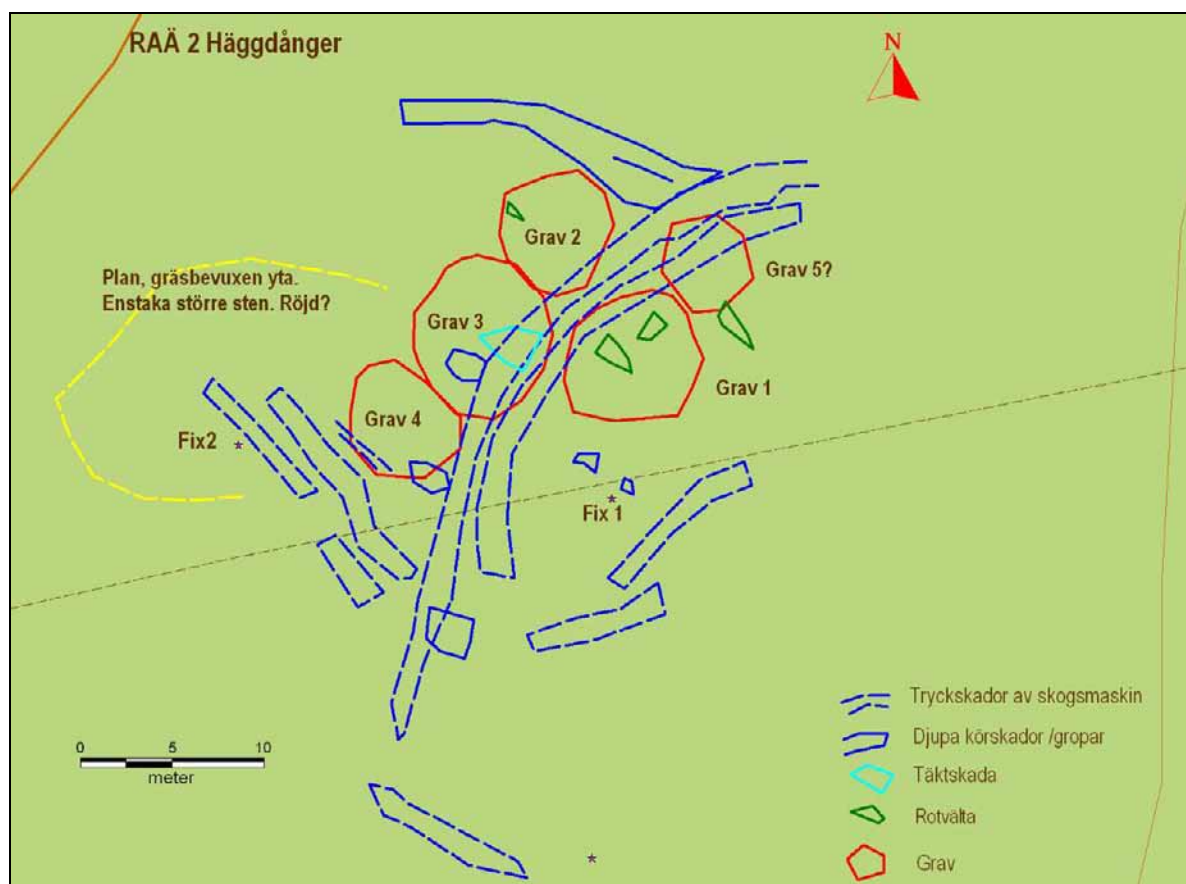

Fig. 6. Plan över RAÄ 2 med gravar och inmätta skador.

Fig. 7. RAÄ 2:3

Fig. 8. RAÄ 2:3 till höger och RAÄ 2:4 bakom (vid granarna).

Fig. 9. "Körvägen" mellan grav 1, 5 och 2.

Fig. 10. RAÄ 2:1

Förslag till åtgärder

Raä 1; Markberedningsfårorna inom det grönmarkerade området omfattar ca 80 m² som bör återställas. I samband med detta vore det lämpligt att också genomsöka torvorna efter eventuella fynd. Den stenröjda ytan NV om gravarna omfattar ca 140 m² som bör återställas. Den stenröjda ytan var svår att lokalisera och har därför inte dokumenterats fullständigt. Ytan skulle kunna vara platsen för gårdsläget, då gravarna under järnåldern lades i nära anslutning till gården. En undersökning av jordtorvor och grävning av några rutor i samband med återställning skulle kunna svara på om gården kan ha legat på platsen. Området behöver också röjas från sly i samband med restaureringsåtgärder.

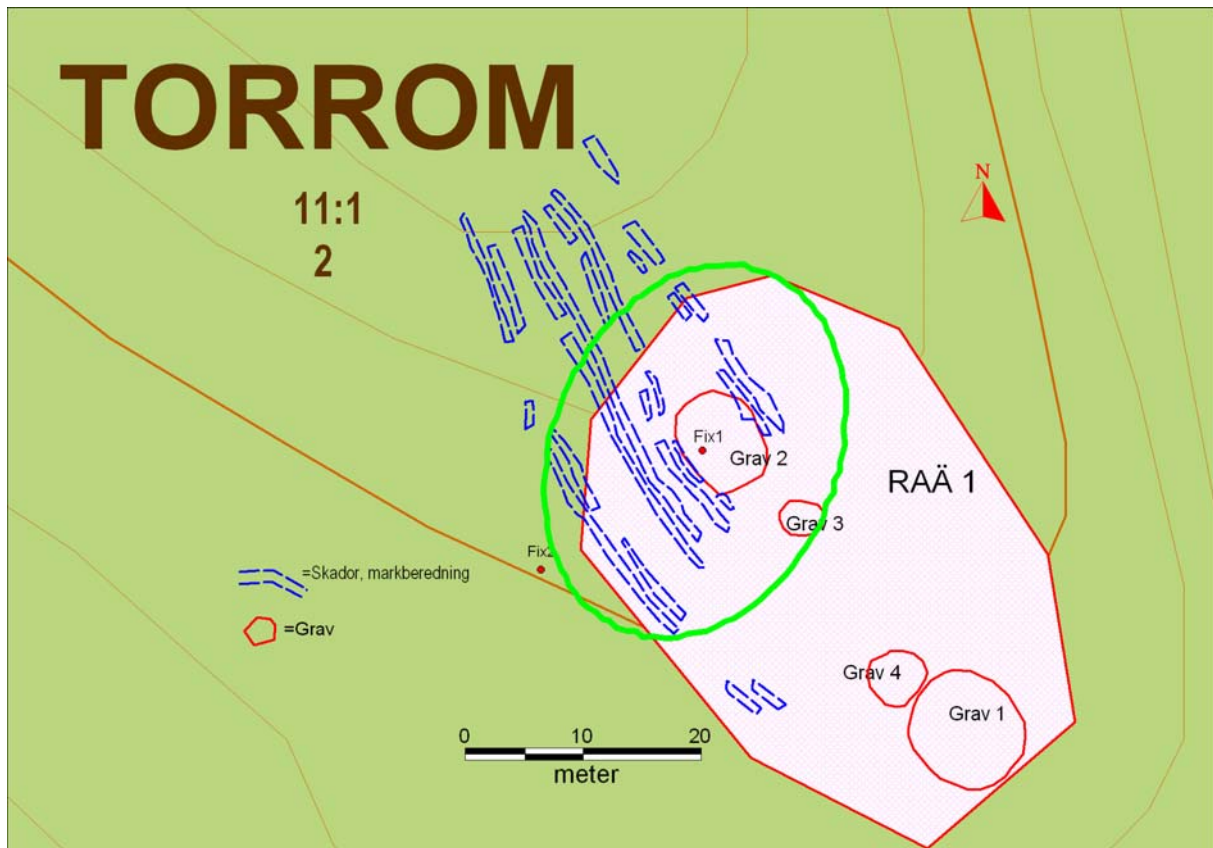

Fig. 11. RAÄ 1

RAÄ 2; RAÄ 2:3 och 2:5 är så illa tilltygade att de borde undersökas innan de rekonstrueras. Övriga gravar och markskadorna omkring gravarna restaureras. Ytmässigt är det ca 200 m² som behöver återställas (endast skador som ligger närmast gravarna medräknat). Då stor del av skadorna består av tryckskador, kan det vara nödvändigt att tillföra nya jordmassor. I samband med återställning borde gropar och torvor även genomsökas efter eventuella fynd. Rishögarna i området bör tas bort.

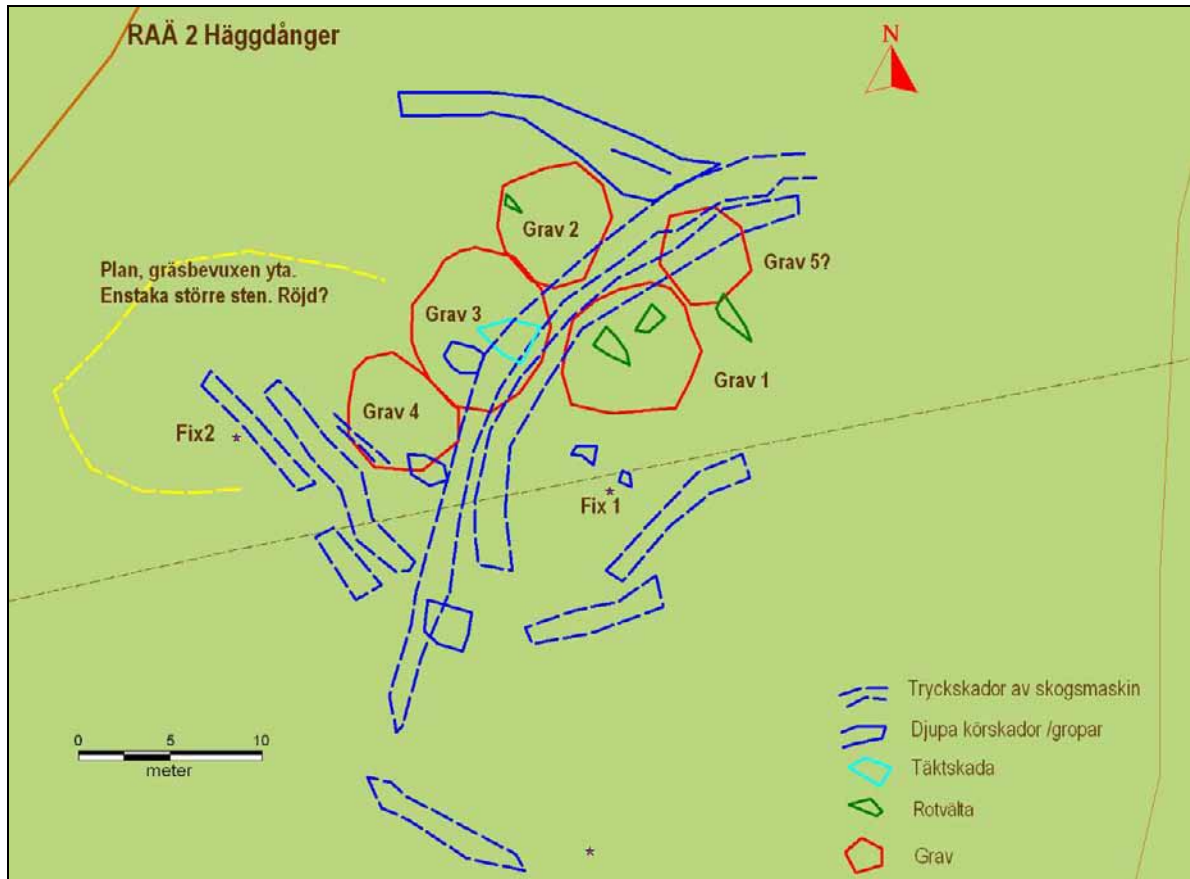

Fig. 12. RAÄ 2

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 435-13143-08

Länsmuseets dnr: 2008/296

Län: Västernorrland

Landskap: Ångermanland

Kommun: Härnösand

Socken: Häggdånger

Fastighet: Torrom 11:1 och Lindom 3:17

Fornlämning: Raä 1 och Raä 2

Kartblad: 17 I 7a

Belägenhet i rikets nät RT 90: Raä 1; X 6938559 Y 1603945 och Raä 2; X 6939264 Y 1603644

Höjd över havet: 70-90 m ö h

Fältarbetstid: 23-24 september 2008

Personal: Maria Lindeberg och Ingunn Ýr Guðbrandsdottir.

Rapportsammanställning: Maria Lindeberg.

Dokumentationsmaterial i form av fotografier och mätfiler förvaras på Murberget,

Länsmuseet Västernorrland.

Källor

ADIN. *Arkeologisk Databas i Norr*. Upprättad av Per H Ramqvist år 1995; Arkeologiska utgrävningar i Norrland 1950-1995: en databas sammanfattande 1700 undersökningar. Uppdaterad för Västernorrlands län 2007 av Peter Persson, Murberget Länsmuseet Västernorrland.

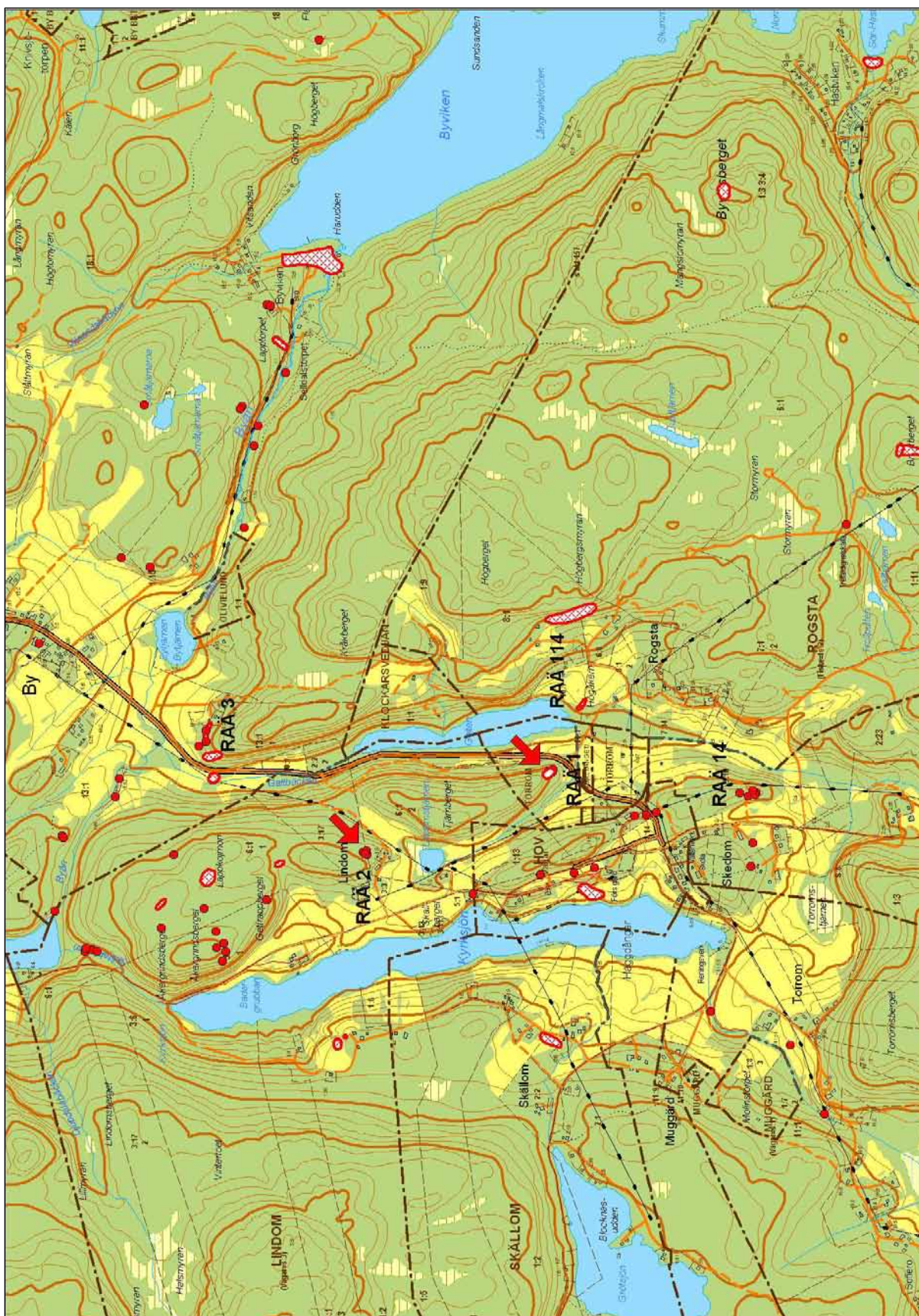
FMIS. Fornminnesregistret, Riksantikvarieämbetet.

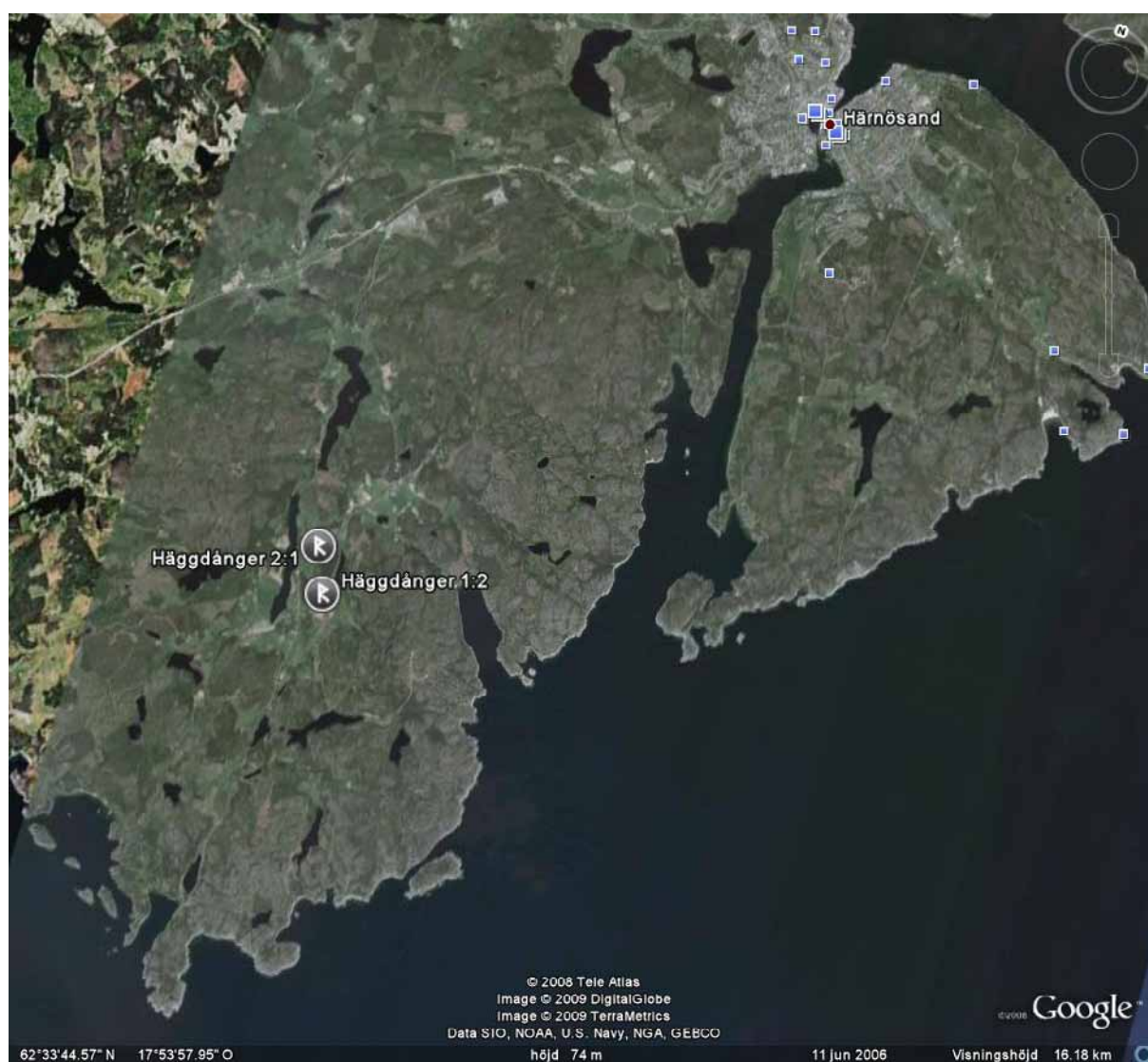
Persson, P. 2001. Säbrå/Härnö. Ett mångfunktionellt centralortskomplex? Fortsättningskurs i religionshistoria. HT 2001. Religionshistoriska Institutionen, Stockholms Universitet.

Bilagor

1. Kartor

1. Kartor

Karta från FMIS och Google Earth. Fornlämningarna RAÄ1 och 2 i förhållande till Hägnösand.

Karta från FMIS och Google Earth.

